

Örvedetesen szaporodnak azok az alkalmak és események, melyek hazai borkultúránk széleskörű megismertetését célozzák. A mind több helyen megnyíló bornapok célja — a haszonszerzésen túl — a közönség tájékoztatása is, az ismeretterjesztés. Ez a jó szándékú vállalkozás azonban csak akkor ér valamit, ha értékeinket a lehető legjobb tálalásban, a valóságnak megfelelően mutatjuk be.

LENGYEL SZAMORODNI ÉS EGYÉB ZÖLDSÉGEK

A tokaji borsátrak avatott szakemberi szinte már megkérdés nélkül közlik minden gyanútlan arra haladóval, hogy a *szamorodni* az egy lengyel eredetű szó. Mint állítják, lengyel borkereskedőknek köszönhető a borfajta neve, és azt jelenti: *egybe szedve*. Már tudniillik a fürtök között megbúvó, aszúsodásnak indult szőlőszemeket is belevegyítve a többi közé. A világháló is hamar elintézi a *szamorodni* kérdést, valahogy így: Szamorodni (lengyel, jelentése: *ahol termett*)

Igazán örvedetes volna ez a buzgalom, ha saját értékeink kihangsúlyozása volna a célja, a helyett, hogy önként adományozzuk másoknak megbecsülésre méltán számot tartó értékeinket. Hallott e már valaki olyan németet, aki pl. golyóstollal a kezében arról tudatja környezetét, hogy ez bizony magyar találmány? Erre ugyan várhatunk, mint ahogy a hidegvérű ángliustól sem remélhetjük, hogy számítógépe előtt görnyedve azon morfondírozzon, mily magasröptű szellemi teljesítmény volt egy magyar anyanyelvű ember részéről a computer feltalálása. Pedig ezek valós tények, és inkább ezeket kellene közhírré tenni, semmint boldog-boldogtalannak a fülébe harsogni a lengyel *szamorodni* mesés történetét. Ha jót nem tudunk mondani, inkább hallgassunk! De tudunk jót is, csak föl kell ismerni a valóságot.

Ha nem is vesszük észre rögtön a borfajta nevében megbúvó három magyar szót, akkor is, pusztán a józan paraszti ész segítségével, rögtön megcáfolhatjuk a *szamorodni* név állítólagos lengyel eredetét.

Először is: Lengyelországban nincs jelentős borkultúra, míg Magyarországon igen, ezért teljesen indokolatlan, hogy a lengyelek bármiféle nálunk termő borfajta elnevezzenek helyettünk. Különösen nem logikus ez a föltevés éppen a *szamorodni*val kapcsolatban, hiszen az ahhoz felhasznált szőlőfajta csak Tokaj és környékén terem, Lengyelországban biztosan nem.

Másodszor: Az együtt szedve, vagy ahol termett (melyik az igazi?) kifejezések nem a borkereskedők szótárában keresendők, hiszen nem ők szüretelnek, így teljesen mindegy nekik, hogy együtt van e szedve, vagy külön-külön; ahol termett, vagy ahol nem. Az pedig biztos állítható, hogy nem az idénymunkára idevándorolt lengyel szüretelőmunkásokat kérte meg a magyar gazda, hogy lennének szívesek talán nevet adni a színmagyar borfajtának.

Hagyjuk meg a baráti népnek a białystoki bölényfüves Zubrowkájukat, vagy a nagyhírű Wódka Wyborovájukat, ez éppen elég nekik, nem kell belőlük borszakértőket faragni.

Nyelvészi diploma nélkül is észrevehetjük a szamorodni nevében a három szóból álló utasítást: AZ MARAD NI! Két mutató névmás között egy állítmány. Először rámutat a gazda az aszúnak való fűrtre, és így szól: az marad. Vagyis nem kell leszedni, mert abból később aszú lesz. Azután, hogy a dolog még biztosabb legyen, hozzáteszi a nyomaték kedvéért, hogy — ni. Az marad ni! Ennyi azután elég is a hegyekből levándorolt galamblelkű tótnak vagy a derék polláknak, nem kell a szót tovább szaporítani.

A szamorodni szüret lényege tehát, hogy az aszúnak való fűrtöket még nem szedjük le, a többi, ami már láthatóan nem tud aszúvá érni, mehet a puttonyba. Ezek között jócskán akad olyan fűrt, melyen aszúszemek is kialakultak már, ez adja meg a szamorodni sajátos minőségét.

A szamorodni névhez — így végül is — van valami közük szláv szomszédainknak is, amennyiben a magyar tőmondattól eltérő változata terjedt el és honosodott meg széles körben.

Tudnivaló, hogy a szláv anyanyelvű emberek sohasem tudnak megtanulni rendesen magyarul, az akcentusuk akkor is megmarad, ha évtizedekig élnek hazánkban. A szórend sem jön sehogy sem a szájukra. A magyar marad szó a szlávok nyelvén *morod* lesz. Ez egészen biztos, akár Moszkvából, Jekatyerinburgból, Agnyije-Afanaszjevskből vagy éppen Novogyerevjankovszkájából érkezik valaki, mind így fogja mondani: morod.

Ez így volt régen is. A hun birodalom keleten maradt maradványait, a maradvány népeket a szlávok morodványnak mondták, így lettek a Volga vidéken lakó véreinkből *mordvinok*, az ottmaradt népből *udmurtok* (Baráth Tibor megfejtése). Kilencedik századi arab utazók is beszámolnak maradvány népekről. Az általuk MRDT betűcsoporttal jelölt nép az *maradt* nép, vagyis elmaradó, leszakadó csoportja egy

máshová áttelepült nagyobb népességnek. (Hazai történeti munkákban *mordát*-nak nevezik ezt a népet, ki tudja, mi okból?)

A szlávok ajakán tehát a mondat így alakult át: az morod ni. A névelő hangzónak megfordítása (az helyett za) pedig a könnyebb kiejthetőséget szolgálta, nem okozva értelemzavart, hiszen a magyar nyelven nem beszélő vendégmunkások számára amúgy sem hordozott értelmet a magyar mondat. Az morod ni helyett így azután za morod ni alakult ki, amiből már csak egy lépés a ma is használt szamorodni alak kialakulása.

Lengyel és más szláv helynevek között gyakoriak a Za előtaggal kezdődőek, mint pl. Zabolattya, Zabriskie, Zagora stb, minek láttán az akadémista nyelvészek igazolni vélték a szamorodni névalak lengyel eredetét. Ezek azonban nem feltétlenül szláv eredetű helynevek. Az ismert tátrai üdülőhely Zakopane neve például biztosan nem az, ugyanis a régi Magyarország legészakibb határtérsége valamikori birtokosáról, Koppányról kapta nevét, vagyis eredetileg *Az a Koppányé* volt, amiből azután az értelmét veszített változat a Zakopáné kialakult.

A Balaton melletti Zamárdi nevében is valamiféle maradvány jelentést sejthetünk, talán maródiakat, akik a magyar tenger friss habjaitól reméltek enyhülést. Szláv eredetről itt sem lehet szó.

Hazánkban sokféle borszőlő terem, köztük rizlingek, sillerek, muskotályok és még felsorolni is nehéz, mifélek. Ezek jó része idegen eredetű, amit vagy elmondunk az érdeklődőknek, vagy nem. Akinek füle van, úgylis meghallja a nem magyar neveket, nem érdemes ezzel sokat foglalkozni.

A szamorodni azonban ízig-vérig magyar bor, mind a neve, mind a fajtája, így elég nagy ostobaság volna, ha ezt a nemzeti kincsünket is elkótyavetyélnénk.

Ha így lenne, akkor kellene igazán elszomorodni!